

До протоколу № 202
від 12 березня 2026 року

В И С Н О В О К

до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо організації трудових відносин на територіях ведення бойових дій
та тимчасово окупованих територіях»
(реєстр. № 14385 від 15.01.2026)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. розглянув у межах предметів свого відання на засіданні 12 березня 2026 року (протокол № 202) проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації трудових відносин на територіях ведення бойових дій та тимчасово окупованих територіях» (реєстр. № 14385 від 15.01.2026), поданий народним депутатом України Третьяковою Г.М. та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів визначено головним комітетом з підготовки цього законопроекту.

У пояснювальній записці зазначено, що законопроект розроблено з метою спрощення та адаптації трудових відносин, охорони праці та ведення військового обліку в умовах воєнного стану, а також врахування специфічних викликів, з якими стикаються роботодавці та працівники на територіях активних бойових дій або тимчасової окупації.

Для реалізації цієї мети законопроектом пропонується доповнити Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-ІХ від 15 березня 2022 року новою статтею 17, якою передбачається встановлення особливостей регулювання трудових відносин на територіях ведення бойових дій та тимчасово окупованих територіях, у тому числі щодо:

- звільнення роботодавців від обов'язку дотримання окремих вимог законодавства про працю та охорону праці;
- запровадження спеціальних підстав для звільнення працівників;
- призупинення дії трудових договорів;
- особливостей ведення кадрової документації;
- звільнення від юридичної відповідальності у визначених випадках;
- призупинення заходів державного нагляду (контролю).

Також змінами до прикінцевих положень законів України «Про охорону праці», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про зайнятість населення», «Про військовий обов'язок і військову службу» та КЗпП пропонується встановити обов'язковість дотримання визначених новою статтею 17 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» положень.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі - ГНЕУ) висловило низку зауважень і пропозицій. Зокрема щодо запропонованого доповнення глави XII «Прикінцеві положення» Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (далі – Закон) новим пунктом 7⁴ зауважено таке:

- поширення винятку щодо незастосування норм статті 38 Закону лише на період тимчасової окупації території України Російською Федерацією не відповідає вимогам системності законодавчого регулювання правових відносин;
- замість формулювання про звільнення зазначених суб'єктів (підприємств, установ, організацій та закладів освіти) від усіх видів юридичної відповідальності за невиконання вимог статті 38 Закону доцільніше застосовувати підхід про їх непритягнення до юридичної відповідальності.

Це зауваження стосується й інших положень проекту.

Також ГНЕУ висловило зауваження щодо запропонованої нової статті 17 Закону, зокрема:

- статтею фактично не визначено особливостей трудових відносин для працівників на відповідних територіях, що не узгоджується з її назвою та предметом правового регулювання;
- перелік обов'язкових відомостей у наказі про призупинення трудового договору є надмірно деталізованим для рівня закону та має техніко-процедурний характер. Доцільно врегулювати такі питання на рівні підзаконних актів.

Крім того, обмеження підстав оскарження наказу лише перевіркою включення території до відповідного переліку створює ризик порушення частини першої статті 55 Конституції України, оскільки звужує можливості судового захисту з інших істотних підстав.

Передбачене автоматичне звільнення роботодавців від усіх видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про працю, охорону праці та соціальний захист осіб з інвалідністю створює ризики зловживань, оскільки відсутнє застереження щодо фактичного припинення роботи, що може призвести до звільнення від відповідальності навіть у разі продовження трудових відносин.

Встановлення безумовного звільнення від відповідальності ставить під сумнів відповідність принципу пропорційності з огляду на наявність чинних механізмів призупинення або припинення трудових відносин.

Крім того, ГНЕУ застерігає, що трудове законодавство України охоплює ширше коло нормативно-правових актів (зокрема закони України «Про відпустки», «Про оплату праці», «Про колективні договори і угоди», «Про соціальний діалог в Україні», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» тощо), до яких аналогічних змін законопроектом не

пропонується, що може призвести до фрагментарності правового регулювання.

Міністерство освіти і науки України повідомило, що не має пропозицій та зауважень до законопроекту.

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України зазначило, що законопроект потребує доопрацювання. Зокрема, передбачене звільнення роботодавців від обов'язку дотримання законодавства про працю, охорону праці та соціальний захист осіб з інвалідністю і від усіх видів відповідальності може призвести до порушення прав працівників, унеможливлення отримання страхових виплат та фактичного позбавлення їх належного захисту.

Чинне правове регулювання вже передбачає спеціальні механізми розслідування нещасних випадків у період воєнного стану без скасування самого обов'язку їх проведення.

Крім того, звільнення від виконання вимог щодо соціального захисту осіб з інвалідністю не узгоджується зі статтею 27 Конвенції про права осіб з інвалідністю та створює ризики дискримінації.

У зв'язку з набранням чинності Законом України від 15.01.2025 № 4219-ІХ питання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю регулюється статтею 18¹ Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», що потребує уточнення редакції відповідних змін до проекту.

У зв'язку з цим запропоновано розділу I проекту Закону:

пункт 2 викласти у такій редакції:

«2. Статтю 182 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 21, ст. 252 із наступними змінами) після частини шостої доповнити новою частиною такого змісту:

«Положення цієї статті застосовуються з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

У зв'язку з цим частини сьому – тридцять п'яту вважати відповідно частинами восьмою – тридцять шостою.»;

абзац вісімнадцятий пункту 6 виключити.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини повідомив, що законопроект підтримує за умови врахування висловлених ним зауважень.

Щодо запропонованого законопроектом доповнення Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-ІХ статтею 17, відзначено таке:

1. Запровадження норми щодо неоплати часу відсутності працівника та незарахування відповідного періоду до стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку, без урахування причин такої відсутності не враховує специфіку правового та фактичного становища працівників, робочі місця яких розташовані на територіях, на яких ведуться бойові дії. Рекомендовано зберегти за працівником, робоче місце якого розташоване на територіях, на яких ведуться бойові дії, право на оплату та зарахування такого періоду до стажу роботи, що

дає право на щорічну основну відпустку, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 9 Закону України «Про відпустки» у разі відсутності його на роботі.

2. Встановлення законопроектом вичерпного переліку підстав для оскарження наказу роботодавця про призупинення дії трудового договору, який обмежується виключно перевіркою факту включення відповідної території до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, істотно звужує зміст та обсяг права працівника на судовий захист. Таке регулювання позбавляє працівника можливості ініціювати судову перевірку інших істотних обставин, що мають значення для законності та обґрунтованості рішення роботодавця, зокрема фактичної неможливості сторін виконувати трудові обов'язки, дотримання роботодавцем встановленої процедури прийняття рішення, належного інформування працівника, а також дотримання принципів добросовісності та справедливого балансу інтересів сторін трудових правовідносин.

За таких умов суд позбавляється можливості здійснити повноцінний контроль за законністю втручання у трудові права працівника, що фактично унеможлиблює ефективний судовий захист та не відповідає гарантіям права на доступ до суду і справедливий судовий розгляд, закріпленим статтею 55 Конституції України та статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Відтак, запропоновано виключити положення щодо обмеження для працівника, робоче місце якого розташоване на територіях, на яких ведуться бойові дії норму, що наказ роботодавця може бути оскаржений працівником виключно на підставі того, що відповідна територія не включена до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією станом на дату оформлення наказу та забезпечити працівникові право на повний судовий перегляд правомірності такого рішення.

3. Звільнення роботодавців від обов'язку розслідування та обліку нещасних випадків фактично унеможлиблює реалізацію працівниками права на отримання страхових виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві і не узгоджується з міжнародними зобов'язаннями України, зокрема з положеннями Конвенції Міжнародної організації праці про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище № 155, Конвенцію Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102, а також статті 9 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, які гарантують право працівників на соціальний захист і безпечні умови праці, у тому числі в умовах надзвичайних ситуацій.

Національна академія правових наук України (далі – НАПрН України) у науковому висновку, підготовленому фахівцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, висловила низку зауважень та пропозицій, зокрема:

- зауважено, що окремі положення фактично розширюють повноваження роботодавця без належних запобіжників захисту працівника, зокрема щодо

односторонньої зміни істотних умов праці, призупинення дії трудового договору та відстрочення виплати заробітної плати;

- відзначено, що у законопроекті недостатньо чітко визначено мінімальні гарантії для працівників, які фактично позбавлені можливості виконувати трудові обов'язки з незалежних від них причин (евакуація, окупація, знищення виробничих потужностей);

- запропоновано уніфікувати термінологію з Кодексом законів про працю України, Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» та іншими актами спеціального законодавства.

Крім того, фахівцями НАПрН України відзначено ризики зловживань правовими механізмами, передбаченими законопроектом, зокрема шляхом маніпулювання інформацією щодо місцезнаходження підприємств, фактичного часу припинення або відновлення діяльності, а також правового статусу території. Також у процесі формування та адміністрування переліків територій, на які поширюється дія спеціального режиму, а також при оформленні повідомлень про втрату первинної документації можуть виникати додаткові корупційні ризики.

Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, який визначений головним з підготовки цього законопроекту, на своєму засіданні 18 лютого 2026 року (протокол № 236) прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації трудових відносин на територіях ведення бойових дій та тимчасово окупованих територіях (реєстр.№ 14385), поданий народним депутатом України Третяковою Г.М. та іншими народними депутатами України, включити до порядку денного п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання та за результатами розгляду у першому читанні, керуючись пунктом 1 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України, прийняти його за основу.

Підкомітет з питань професійної та фахової передвищої освіти, розглянувши на своєму засіданні 02 березня 2026 року законопроект реєстр. № 14385 та надані до нього експертні висновки, запропонував Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій рекомендувати Верховній Раді України за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

Заслухавши інформацію автора законопроекту – народного депутата України Третякову Г.М. і голови підкомітету з питань професійної та фахової передвищої освіти Коваль О.В., обговоривши це питання, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації трудових відносин на територіях ведення бойових дій

та тимчасово окупованих територіях» (реєстр. № 14385 від 15.01.2026), поданий народним України Третяковою Г.М. та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Направити цей Висновок та висновки Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Національної академії правових наук України до Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, який визначений головним з підготовки цього законопроекту.

Голова Комітету

Сергій БАБАК